

Fig. 1. Kirken set fra nord. NJP fot. 1982. – Church seen from the north.

TULSTRUP KIRKE

NING HERRED

I den senere del af middelalderen var Tulstrup ligesom de fleste andre kirker i Ning herred underlagt ærkedegnens tilsyn¹ (vedr. denne visitationsret, se s. 1367), og på reformationstiden forvaltedes den af domkapitlet. 1639² fik dette fra kancelliet en skrivelse om, at da kirken »er noget forfalden, skal kapitlet snarest til kancelliet indsende erklæring om, hvorfor kirken ikke holdes bedre ved magt, da den, som tager indkomsten, med rette bør vedligeholde den«.

I det første århundrede efter reformationen havde kirken nære relationer til ejerne af Østergård, sognets hovedgård, eksempelvis til Jost Ulfeldt, der er begravet i koret (jfr. kalkmaleri, gravsten), og den »velbårne jomfru« Birgitte Krabbe, der som kirkeværge ydede kredit i forbindelse med reparationer i 1640'erne, ligesom hun skænkede gaver til kirkens inventar (jfr. oversigten nedenfor).

Under svenskekrigene led kirken overlast og havde 1657–61³ ingen indtægter »formedelst den ulidelige pressur de udstod af de svenske og polniske krigsfolk«. »Udi polak tider blev af de polniske af kirken bortstjålet og røvet« alterkalkens sølvbæger, det bedste stykke af messehaglen, messesærken, alterklædet og messingbækkenet i fonten. Tyvene havde slået et vindue ud og tog endda dettes »stålstænger« med sig.

Ved domkapitlets opløsning efter 1660 inddrog kronen kirken, og ligesom det var tilfældet med Astrup (s. 2339), blev indtægterne tillagt professor Henrik Ernst.⁴ 1701⁵ besad kongen patronatsretten. På auktion i december 1710⁶ købtes kirken af justitsråd Bendix Lassen til Åkær, der 1707 havde erhvervet nabokirken i Astrup. Ved hans død overgik kirken til hans enke Hedevig Margrethe Bornemann,

Fig. 2. Tulstrup set fra luften. Hans Stiesdal fot. 1965. – *Tulstrup seen from the air.*

der ægtede oberst Mathias Rosenørn til Åkær⁷ (jfr. fmessechagel). 1722⁸ erhvervedes kirken af sognepræsten til Odder og Tvenstrup, Jørgen Davidsen, til hvis omsorg man stillede store forventninger, som 1727⁷ fik følgende formulering i synsprotokollen: Tvivles ikke på, at om Gud sparer kirkens patron ved livet, at samme kirke jo bliver iklæd, og ikke som mange kirker på adskillige steder her i landet nogen tid bliver afklæd (jfr. kirkegårdens beplantning). Ved Davidsens død 1733 overgik kirken til hans enke Mette Margrethe Christensdatter Lyngby og solgtes 1745⁹ til Frantz Rantzau til Kanne, der i nogle år havde ejet Astrup kirke. Ved hans

død 1768¹⁰ erhvervedes Tulstrup kirke af Øllegaard Møller, en datter af sognets nyligt afdøde præst, og købtes 1775¹¹ af baron Christian Frederik Gyldenkrone til Vilhelmsborg og Østergård. Ved hans død solgtes kirken 1789¹² sammen med Østergård til forpagteren på Moesgård, Jørgen Schmidt, der iværksatte en istandsættelse af bygningen og 1812¹³ solgte den til sognets tiendeydere.

Kirken, der i hvert fald siden 1600'rne har været anneks til Astrup, overgik til selveje 1. januar 1910.

Sagn. Ifølge synsprotokollens beskrivelse 1862 fortalte man i sognet, at Jost Ulfeldt, hvis gravsten sås i koret, havde bygget kirken.

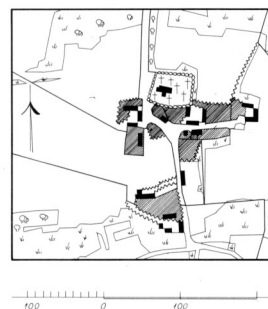
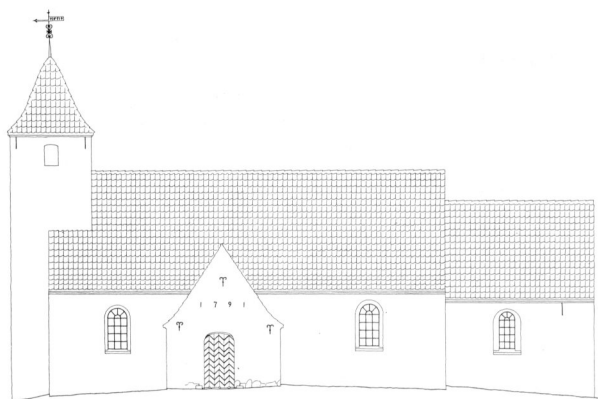

Fig. 3. Tulstrup 1:10000. Opmålt 1783. – Map of the village 1783.

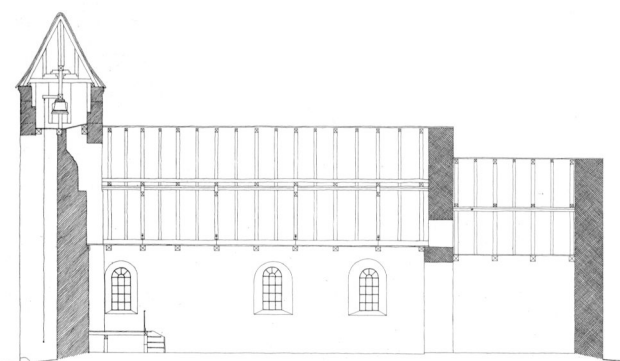

Fig. 4. Sydside, længdesnit og plan 1:300. Henholdsvis målt og tegnet af Svend Pilgaard 1938, målt af Jens Hougaard og Jørgen Viemose 1971, tegnet af KdeFL 1984. – Elevation, section and plan 1:300.

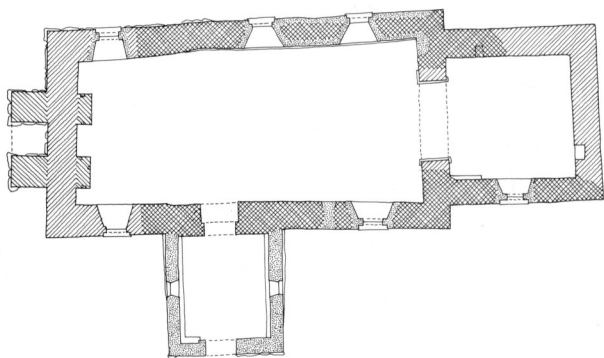
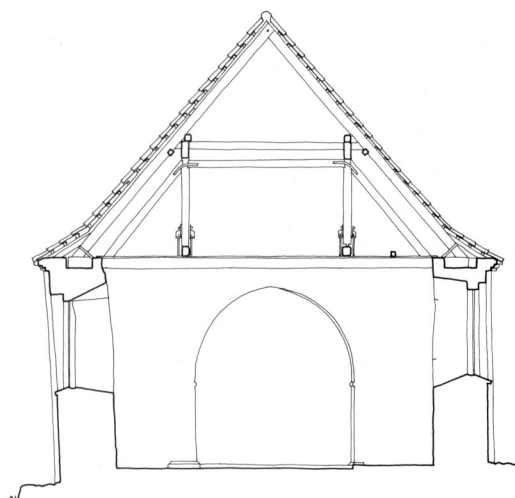

Fig. 5. Tværsnit i skibet 1:150. Målt af Jens Hougaard og Jørgen Viemose 1971, tegnet af KdeFL 1984. – Section through nave 1:150.

Kirken er rejst på en bakkeknold i nordsiden af den lille landsby, og på tre af kirkegårdens sider falder terrænet brat straks uden for stengærdet. Fra kirkebakken er der vid udsigt over det mildt bølgende landskab, hvor hovedgården Østergård dukker op i lige linie mod øst. Efter en nylig udretning skærer landevejen, der allerede var reguleret 1917,¹⁴ sig på vestsiden ind i bakken, hvor der er foretaget en mindre indrykning af diget. Ellers har kirkegården bevaret sin rektangulære form og ældre størrelse, der i

synsprotokollens beskrivelse 1862 opgives til 5310 kvadratalen.

Hegningen har siden den første omtale 1613¹⁵ bestået af markstensdiger, der jævnligt meldes repareret eller omsat. Et ønske ved synet 1895 om at afløse stengærdet med tornede hække synes ikke gennemført. Kirkegårdens eneste indgang er port og låge med jerngitterfløje, udformet 1979-80 og placeret i den vestre ende af sydsiden, oven for en brolagt rampe, der fører op ad bakken fra den samtidig anlagte parke-

Fig. 6. Skibets indre under istandsættelse set mod nordøst. Murstenene i hjørnet tilhører skorstenen, der nu er ude af brug. Olaf Olsen fot. 1971. – *Interior during restoration 1971, looking north-east.*

Fig. 7. Udsnit af det oprindelige murværk midt på skibets sydvæg, hvor flækker og flade sten er lagt mellem markstenshorisonterne (s. 2363, jfr. fig. 8). KdeFL fot. 1971. – *Detail of masonry on the south wall of the nave.*

ringsplads. Kirkeporten, der 1619¹⁵ og 1657³ forsynedes med nye fløje, blæste om få år senere og udskiftedes 1682,³ 1883³ nævnes en fornyelse. Nogle år efter at have erhvervet kirken lod Jørgen Davidsen⁷ plante ask langs hegnet. Kirkegårdens nuværende træbeplantning, der navnlig præger arealets nordlige del, rummer ask, elm og løn.

På kirkegårdens østre afsnit står et teglhængt, hvidkalket ligkapel, opført 1912 i periodens nyromanske stil (jfr. fig. 10), ændret og ombygget 1974 efter tegninger af H. P. Holm Nielsen; dets sydgavl flugter med det søndre kirkegårdsdige. *Fortov* af marksten omkring kirken.

Kirken består af kor og skib, antagelig fra omkring år 1200, hvortil i senmiddelalderen er føjet vestforlængelse og styltetårn. Foran syddøren er rejst et våbenhus, gennemgribende renoveret 1791. Orienteringen afviger omkring 25° mod nord.

Fig. 8. Skibets indre under istandsættelse, set mod sydøst. Olaf Olsen fot. 1971. – Interior during restoration 1971, looking south-east.

Koret i den oprindelige, ret lille kirke er kvadratisk og afsat med rette hjørner, mens nord-siden i det korte, relativt brede skib forløber skråt i forhold til de andre mure, hvorved rummet er smallere i vest end i øst. Alle mure er udført af middelstore, tydeligvis udvalgte *marksten*, der er ordnede lagvis og pakket med flade, mindre sten, mens bygningens hjørner og åbninger er *kvadersatte*. Bomhuller lukket 1919.¹⁴ Samstemmende med skriftlige vidnesbyrd om istandsættelser efter perioder af forfald, navnlig efter krigene i 1600'rne og 1700'rne, kunne det ses 1971, da kalken var banket af, at væggene overalt bar præg af reparationer og ommuringer, der dog gennemgående var udført med marksten ligesom den oprindelige bygning (fig. 6 og 8).

En nordportal lader sig ikke påvise, mens den rektangulære syddør er bevaret og i brug. Den er sat med kraftige hjørnekvadre, dog udgøres det østre anslagsfremspring af een svær blok;

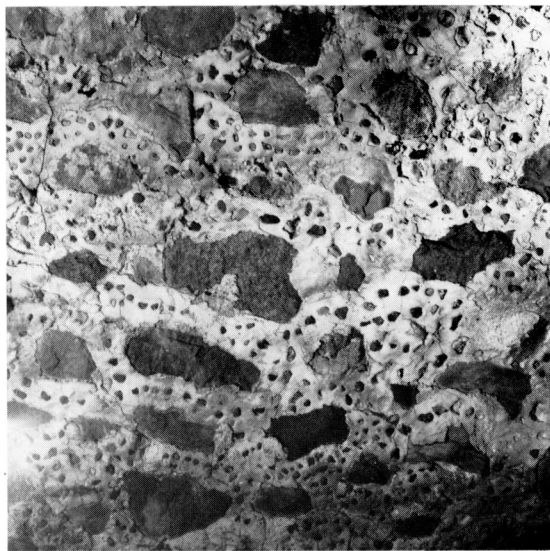

Fig. 9. Udsnit af murværket på vestsiden af korets taggavl, hvor der i fugemørtlen mellem markstene er indtrykket småsten (s. 2364). KdeFL fot. 1983. – Detail of masonry on west side of the east wall of the chancel.

Fig. 10. Kirken set fra sydøst. Til højre ligkapellet fra 1912, der 1974 blev ombygget efter tegning af H. P. Holm Nielsen (s. 2362). Helge Jacobsen fot. 1973. – Church seen from the south-east.

åbningen overdækkes med et par store granitsten. I koret spores sydsidens *vindue*, mens de andre er forsvundet. Skibet kan oprindeligt have haft to vinduer i nordsiden, hvoraf dog ingen rester er bevaret, mens et vindue i søndre langmur i dag står tilmuret (fig. 8). Tre rektangulære overliggere er indmuret i korgavlen, og tre¹⁶ henligger på kirkegården.

I det *indre* er ved korbuens udvidelse benyttet et par kvadre, der kan hidrøre fra den oprindelige åbning; begge har en svagt hulet skråkant, som fremhæves ved en indristet linie på den lodrette flade.

Ændringer og tilføjelser. I perioden omkring år 1500 er gennemført en modernisering af kirken i form af vestforlængelse, udvidelse af triumfbuen og tilføjelse af et lille tårn ved skibets nye vestgavl samt muligvis tillige et våbenhus foran syddøren.

På en syld af store marksten er den beskedne *vestforlængelse* opført af munkesten i munkeforbandt og med marksten i bagmurene; i fugerne

her iagttages småsten og stumper af tagteg (munk og nonne). Sydsidens vindue, der udvendig er rundbuet og falset, indvendig smiget og nærmest fladbuet, er udvidet nedad, men forekommer ellers oprindeligt.¹⁷ Udvendig indeholder taggavlen en del marksten, mens dette materiale helt præger indersiden, hvor en masse småsten er indtrykket i fugerne. En lignende murteknik registreres på de andre taggavle (fig. 9), der således synes udbedrede eller måske helt ommurede samtidig med skibets forlængelse (jfr. s. 1596). Det er formentlig ved denne lejlighed, at i hvert fald koret berigedes med *tkamtakker*, som nævnes 1617¹⁵ og 1676³ i forbindelse med reparationer. Markstensmurværk med småsten i fugerne er dog en teknik, der har fundet anvendelse i lange tider; det foreliggende tilfælde kunne eventuelt sættes i forbindelse med en udbedring, som fandt sted 1616,¹⁵ da der hentedes mursten på Skanderborg ladegård. Under alle omstændigheder stod det under restaureringen 1971 klart, at ko-

rets østmur, indbefattende en lille niche i sydsiden, var aldeles ommuret.

Koråbningens udvidelse, der kan være samtidig med vestforlængelsen, er foretaget med muren, der er opmuret med ryggede fuger. Vangerne står på de nævnte skråkantkvadre, og vederlag i den svagt spidsbuede arkade er angivet med et rundet, lidt fremspringende skifte (jfr. fig. 5).

Det lille *styltetårn*, hvis udstrækning er størst på tværs af kirkens længderetning, er på hver side af gavlmuren disponeret som et par svære piller, der forbindes foroven og bærer klokkekammeret; åbningen i vestsiden er rundbuet. Tårnet, der 1643³ var teglhængt, afsluttes i dag med et opskalket pyramidespir, der efter alt at dømme skriver sig fra ombygningen 1791.

1719 hang »den lille klokke« i træstillads på kirkegården (jfr. *tklokker*).

Våbenhuset, der nævnes første gang 1676³ og efter Store Nordiske Krig meldes ⁷ brøstfældig overalt, er på en syld af marksten opført med langmurene af marksten, der omkring halvdelen meter over terræn afløses af små mursten. Dette materiale er udelukkende benyttet til den prunkløse gavl. Omstændighederne taler for, at bygningen i sin oprindelse er senmiddelalderlig, men at den, som den står i dag, i alt væsentligt daterer sig fra 1791. Dette år står med smedjernstal skrevet på gavlen over den kurvehanksbuede portal. I hver langmur sidder et rundbuet vindue, hvoraf det ene vist er tilføjet efter synets ønske 1859.

Vedligeholdelse. Som nævnt foreligger der efterretninger om adskillige, tilsyneladende ret omfattende reparationer, navnlig efter krigsperioder. 1591¹⁸ og 1626¹⁹ søgte kirken økonomisk støtte udefra, og 1647²⁰ stiftede man gæld hos kirkeværgen. Da Jørgen Schmidt til Østergård 1789⁷ havde erhvervet kirken, indkøbte han materialer med henblik på en istandsættelse, der i øvrigt ikke ses omtalt, men må give sig til kende bl.a. ved årstallet 1791, der læses såvel på våbenhuset som på vindfløjen. Det ser ud til, at Schmidt har ladet våbenhuset næsten helt forny, forhøjet korets og skibets langsider med profilerede gesimser samt omlagt tagene til de-

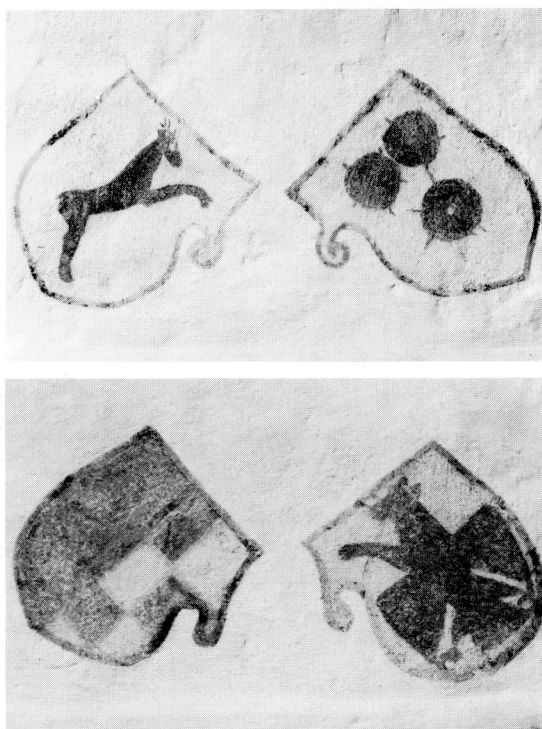

Fig. 11. Kalkmalede våbener på korbuens nordre og søndre vanger (s. 2366). NE fot. 1980. – *Wall-paintings of armorial bearings on both casings of chancel arch.*

res stadig eksisterende, opskalkede profil. Til ombygningen hører også tårnets spir og klokkestokværkets fladbuede glamhuller. Bygningens modernisering har således grundlæggende træk tilfælles med, hvad der i de samme år overgik andre kirker på egnen (jfr. f.eks. Mårslet, s. 2260 og Astrup, s. 2345).

Efter sognemændenes overtagelse blev kirken istandsat 1815,²¹ og siden har den tilsyneladende været vel vedligeholdt; 1829²² fandt synet endda anledning til at rose bygningens tilstand. Omkring 1880¹⁴ blev der både ude og inde pudset med cement, hvilket senest er fjernet ved den indvendige istandsættelse 1971.

Gulvene bestod 1862 af gule tegl; 1898²³ anskaffedes til hele kirken fliser fra Bygholm teglværk, og i forbindelse med opsætning af nye stole 1904¹⁴ lagdes der her bræddegulv.

Vinduer. 1643³ blev fem fornyet og forsynet med jernstænger. 1819²¹ nævnes nye vinduer, og 1851²⁴ ønskedes to anbragt i skibets nordside over for dem i syd; året efter³ blev nye vin-

Fig. 12. Indre, set mod vest. NE fot. 1980. – Interior, looking west.

duer sat ind, og beskrivelsen 1862 opregner fem i skibet og eet i koret. Synet 1881²⁵ foreslog vinduerne gjort rundbuede, og det følgende år gennemførtes forslaget, der sikkert har indbefattet den øgning af åbningernes højde, som konstateres i murværket (jfr. fig. 6).

Tagene har i nyere tid været teglhængte med undtagelse af visse partier, måske koret og dele af skibet, der i 1600'rne³ havde bly. Tagværker af fyr.

Det første *varmeapparat* blev 1894²⁴ installeret i skibets nordøstre hjørne; fornyelser 1907, 1933²⁶ og 1951.

Den teglhængte kirke står i dag hvidkalket såvel ude som inde. Træløfterne, hvis bjælker adskillige gange er fornyet, var i kor og skib pudset 1902-36; efter restaureringen 1971 er bjælkerne synlige og det hele malet halmgult; våbenhusloftet gråt. I stolestaderne ligger trægulve, i øvrigt teglfliser, der i koret er røde og

gule, i skibet gule og sorte. Våbenhusets gulv består af gule sten på fladen.

Vindfløjens fane, der er anbragt på en jernstang mellem volutbøjler, bærer årstallet 1791, flankeret af kors.

KALKMALERIER

Under restaureringen 1970-71 fremkom fragmenter af kalkmalerier på korets og skibets vægge samt i korbuen. Kun sidstnævnte sted var det muligt at foretage restaurering.

På korbuens underside, lige over vederlags-højde ses både i syd og nord to courtoisimæssigt-vendte *våbener* (fig. 11), i syd for Ulfeldt og Bøistrup, i nord for Tinhuus og Lange. Skjoldkonturer og mærker er rødmaledede, med undtagelse af Bøistrups, der står i sort-hvidt. Både skjoldformen med det specielle lanse-hul, der angiver en datering til omkring 1500'nes

Fig. 13. Indre, set mod øst. NE fot. 1980. – Interior, looking east.

midte, og den omstændighed, at der i koret har været en begravelse for Jost Andersen Ulfeldt (†1563) til Østergård og hans hustru (jfr. gravsten), kunne tyde på, at det er ham, der har ladet sine anevåbener male her. På mandssiden, i syd, faderens anevåbener: Ulfeldt og Bøistrup, på kvindesiden, i nord, moderens ene anevåben: Tinhuus, hvorimod det andet, der rettelig burde være et våben for Portmand, i stedet er et Lange-våben (måske en fejl eller en henvisning til et andet familiemedlem?).²⁷

†*Kalkmalerier.* Farvespor af bemaling fra 1500'rne er fundet på kirkens vægge (jfr. fig. 6), men så fragmentarisk, at intet har kunnet bestemmes nærmere. På korets nordvæg og begge skibets langvægge er iagttaget rester af en fortløbende frise, der i hvert fald i koret ved lodrette striber var delt i felter og tilsyneladende kronet af en buefrise. På skibets sydvæg, øst for indgangsdøren, fandtes spor af en person

med armbrøst, på triumfvæggens nordre del et glorificeret hoved. Farverne var brændt okker, lysokker og sort.

INVENTAR

Oversigt. Kirkens tilknytning til hovedgården Østergård (jfr. historik) fremgår bl.a. af gaver fra 1640'rne skænket af en af gårdens ejere, Birgitte Krabbe: †Alterklæde og -dug, †kalkklæde samt prædikestol og lydhimmel, udført i samme værksted som bl.a. Ormslevs. Altertavlen fra o. 1670 er ændret o. 1800 og forsynet med nadversymboler i sidefelterne; på gesimsen står apostelfigurer fra en senmiddelalderlig †fløjaltertavle. Den romanske døbefont har en parallel i Skørring. Altersølvet fra 1691 bærer en interessant forbandelsesindskrift mod tyveri.

Alterbordet, 1955, er dannet af et fyldingspanel, udført efter tegning af arkitekt H. P. Nielsen, Odder. Malet i to grå nuancer og brunlilla.

Fig. 14. Barok altertavle fra o. 1675, ændret o. 1800 og forsynet med relieffer i sidefelterne. På gesimsen står en barok Kristusfigur mellem to apostelfigurer fra en senmiddelalderlig $\dagger$ fløjaltertavle (jfr. fig. 15-18) (s. 2368). NE fot. 1980. – Baroque altarpiece from c. 1675, renovated c. 1800. On the cornice a Baroque figur of Christ resurrected between Apostles from a $\dagger$ Late Medieval altarpiece.

$\dagger$ Alterklæder. 1) 1641, af Birgitte Krabbe til Østergård skænket sammen med en altermug og en »silkesyet salvet over kalk og disk«,³ dvs. et kalkklæde, men røvet af svenskerne før 1645 (jfr. historik). Endnu 1702⁷ havde kirken intet klæde. 2) I 1719-inventariet²⁸ omtales et rødt alterklæde. – 1862¹⁴ var alterbordet beklædt med rødt bomuldsfløjl, der 1887 fornyedes af et tilsvarende, med guldbånd.

Altertavlens (fig. 14-18) bestanddele stammer fra forskellige tider. Ældst er de to apostelfigurer, oprindelig opstillet i en sengotisk $\dagger$ fløjaltertavle, nu anbragt yderst på gesimsen af den barokke tavle. Dennes arkitektoniske opbygning er i hovedsagen bevaret sammen med midtfeltets korsfæstelsesrelief og formentlig figuren af den opstandne Kristus, nu stående mellem de to førnævnte apostle. O. 1800 er tavlen blevet

moderniseret med nyt fodstykke, ydre storsøjler samt udskårne relieffer i tavlens to sider.

De to *apostelfigurer* (fig. 16 og 18), fra omkring 1500, ca. 64 cm høje over nyere fodstykker, har mistet deres oprindelige attributter, der for den enes vedkommende nok o. 1886 er blevet erstattet af et kors. De stive skikkelser med bredtskårne hoveder og grove hænder har dragter med stærkt stiliserede folder. Bagsiden af begge figurer er lige afhugget, uden bearbejdning. De er tidligst omtalt 1862¹⁴ da de stod oven på altertavlen. O. 1886²⁵ blev de renset for maling og ferniseret, men efter en istandsættelse af tavlen 1905-06 flyttet hen på konsoller på triumfvæggens nordre del; før 1955 genanbragt oven på tavlen. Ved en restaurering dette år blev figurerne dragter nymalet med gule og grå farver.

Selve altertavlen, af eg, synes at have været et enkelt arbejde fra o. 1670, delvis påvirket af billedskæreren Peder Jensen Koldings stil. Længden af fodstykkets bagbræt, af eg, antyder, at tavlen stort set har bevaret sin bredde.

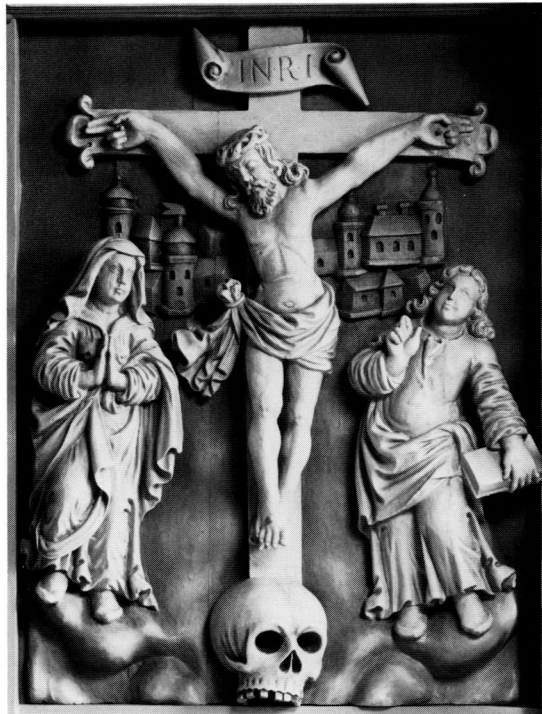

Fig. 15-18. Korsfæstelsesrelief og figurer stående på den barokke altertavle, jfr. fig. 14 (s. 2368). NE fot. 1980. – *Figures from the altarpiece, cf. fig. 14.*

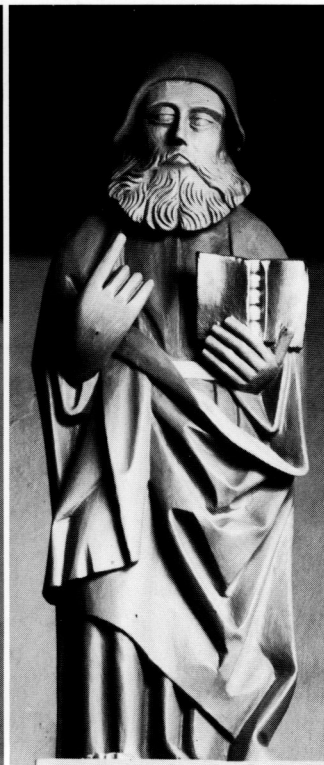

Fig. 19. Alterkalk 1691, udført af Lauritz Christensen Wild, Århus (s. 2370). NE fot. 1980. – *Chalice 1691, made by Lauritz Christensen Wild, Århus.*

Til de oprindelige dele hører det brede midtfelt, flankeret af snoede søjler med korintiske kapitæler, der bærer arkitravens fire fremspring med diamantbosser, samt gesimsens tandsnit.

I midtfeltets Korsfæstelsesrelief (fig. 15) er krucifikset ligesom på prædikestolen i Malling anbragt oven på et stort kranium og flankeret af figurer af Maria og Johannes, stående livligt bevægede foran et relief af Jerusalem by. Relieffet, 75,5 cm højt, er antagelig udført af samme billedskærer, som har skåret figuren af den opstandne Kristus²⁹ (fig. 17) med sejrspanen (for-nyet 1887²⁵), der velsigner med højre oprakte, bortvendte hånd. Til trods for sin størrelse, ca. 68 cm, der synes at harmonere dårligt med den lille tavle (hvilket kunne indicere en oprindelse som topfigur på et (stort) epitaf) forekommer figurens tilhørsforhold oprindelig, især på grund af figurenes ensartede skæremåde.³⁰

»Moderniseringen« o. 1800, måske foretaget af Horsens-billedskæreren Jens Hiernøe,³¹ har omfattet forskellige tilføjelser af fyr: Fodstykket med kraftige fremspring, de ydre, glatte storsøjler med ringformede kapitæler og baser samt sidefelternes bagklædninger med udskårne båndophæng,³² hvori aks i nord og vindruerklaser i syd, symboler for henholdsvis brødet og vinen. Fra denne tid stammer antagelig også en afkortning af øvre korsstav, der i midtfeltet har muliggjort indsættelse af et smalt fodfelt.

Ved sidste restaurering, 1955, udført af Georg N. Kristiansen, konstateredes flere overmalinger, men ingen oprindelige farver, der formentlig er blevet afrenset o. 1885,²⁵ da tavlen skulle males og forgyldes. Stafferingen fra o. 1800 bestod hovedsagelig i en hvidmaling, med blå baggrund for sidefelternes snitværk, der ligesom kapitæler og enkelte lister stod med uægte guld. På fodstykket var grågul farve i felterne og gråblå marmorering på fremspring og lister. I fodlisten med gylden fraktur: »Han er vor Fred«. 1905-06 fik tavlen en broget marmorering som baggrund for hvide snosøjler og relieffer. Nystaffet 1955 med gråt i to nuancer, blå fyldingsbund for midtrelieffets alabastfarve og sidefelternes ophæng, i hvidt, guld og gult; forgyldning desuden på dragtde- taljer, kapitæler og vandrette profilled. Indskriften med gyldne versaler.

Altersølv. Alterkalk (fig. 19) og disk, 1691, udført af Århus-guldsmeden Lauritz Christensen Wild. 20,3 cm høj. Over en sekstunget fodplade med glat standkant er den sekstungede fod drevet stejlt op mod det sekskantede skaft, der har små profilstave ved overgangen til de forskellige led. Knoppen, af sengotisk form, fra o. 1600, har på over- og undersiden skraverede, rhombeformede blade samt seks fremspringende rudebosser med riflede sider. På det glatte bager er med versaler og enkelte store skønskriftsbogstaver graveret en indskrift, hvis indhold formodentlig må ses i sammenhæng med det tyveri, der var foregået en menneskealder før (jfr. ndf.): »Tvlstrvp Sogn Meeninghed(!) i Deris GudsHuus At Brvge Er Denne Kalck Disk oc Tvende Lysse stager Gifven oc

Fig. 20. Alterstage af messing, fra 1863 (s. 2371). NE fot. 1980. – Altar-candlestick of brass, from 1863.

Hos Beste Mand I Tvlstrvpbye Naar Det ei Brvgis Bewaris skal alle de Forbandelser Op-tenckis Kand Ofvergaa Dend som noget Fornefnte Fra Tager Eller Forandrer Lade Bøn Af Guds Tienner Oc Alles Her Til Siges Maa Naar Det øfvis.« Linieskiftet er markeret med rosetter. På fodens overside er langs randen graveret: »Tvlstrvp Sogn Meeninghed ANNO 1691«. ³³ På fodtungsens overside her findes tillige Århus bystempel samt stempel for ovennævnte guldsmed (Bøje II, 1982, nr. 5811 og 5854). Den tilhørende disk, 14,9 cm i tv.m., er glat, med graveret Georgskors på randen, der har konturlinier. Under bunden graveret med samme typer som på kalken: »Tvlstrvp Sogn Meeningheds Disk 1691«. Forgyltningen på oversiden næsten udpudset. ³⁴

†*Altersølv*. Under svenskekrigene (jfr. historik) røvede »de polniske den øverste del af kal-

ken, som var af sølv og forgyldt«. Den tilbageblevne fod, der i inventariet 1660/61 beskrives som værende af forgyldt kobber, ³ nævnes endnu 1702. ⁷

Oblatæske og *vinkande*, 1976, er udført af »Cohr«. Det tidligere sæt, anskaffet 1863, ³ er af sort porcelæn med guldkors og -kanter, kanden, med hvidt låg, fra Den kongelige Porcelainsfabrik, æsken fra Bing & Grøndahl. Nu ude af brug.

Vinskummeske, 1903, ¹⁴ med stempel for K. F. Svinth, Århus. ³⁵

Alterstager (fig. 20), »Bekostet af Kirkeeeierne til Tulstrup Kirke 1863«; af messing, 40,5 cm høje, med rund, profileret fod- og lysekål, konisk skaft med midtdelt kugleled og høj, cylinderformet lyseholder. Forneden på skaftet en lille sølvplade hvorpå den ovennævnte indskrift er indprykket med skriveskrift. †*Alterstager*, ³⁶ 1691 (jfr. indskrift på alterkalken), 1721 ⁷ karakteriseret som engelske tinstager; formentlig identiske med de gamle stager, der 1863 ³ solgtes for 2 rdl. 5 mk. og 8 sk.

†*Messehagler*. Sammen med bl.a. alterbægeret blev i krigstiden (jfr. historik) røvet »det forreste og bedste af messehaglen, det som noget kunne tjene« ³ (formodentlig borterne, der ofte var fint udførte). Antagelig til erstatning herfor købtes 1663 ³⁷ for 3 mk. en gammel messehagel af Hvilsted kirke (Hads hrd.) ³ rimeligvis den der i inventarierne dér 1615–19 ¹⁵ omtales som værende af grønt fløj. 1721 ⁷ nævnes en gammel, pjaltet hagel, som forhen havde været skikket patronen (sammen med en slidt horgarns skjorte), men som var sendt tilbage uden forbedring. 1862 var haglen af sort fløj med sølvbrokadeskors, men samme år krævede synet en ny anskaffet af rødt silkefløj med gulde eller sølvbrokade og tilsvarende kors. ¹⁴

Alterskranke, o. 1862, ¹⁴ af fyr, bestående af drejede balustre med enkel håndliste, opstillet tværs over koret i let bølget form. Lysgrå og brunlilla, oprindelig malet som stoleværket.

Døbefont (fig. 21), romansk, af rødlig, let grovkornet granit, 89 cm høj, den store kumme 46 cm høj og 81 cm i tv.m. Ifølge Mackeprang (*Døbefonte* s. 234 ff.) tilhører den de øst-

Fig. 21. Romansk døbefont (s. 2371). NE fot. 1980. – *Romanesque baptismal font.*

jyske løvefontes klassiske type, herunder den såkaldte »Galtengruppe«, med de nærmeste paralleller i Skørting (s. 1934) og Sindbjerg (Vejle amt) og antagelig udført af samme stenhugger.

Kummens mundingsprofil består af en svag skråkant og to skarpkantede hulkele, der delvis afbrydes af to af de fire fremspringende mandshoveder. Disse er ret ubehjælpsomt formet og af forskellig størrelse (11-16 cm høje, 1-4,5 cm i fremspring). Hvert af de frontaltvendte hoveder tilhører en af fire løver, hvis sindrigt slyngeformede kroppe er anbragt efter hinanden i række. Herved flankeres hvert hoved af sin egen flade

manke med krøller og af den foranstående løves hale, der breder sig ud i en stor palmet, hvorved alle fladens tomrum udfyldes. – Foden er gruppens vanlige, terningkapitælførm; hver side har foroven fem koncentriske profilstave, der i hjørnesviklerne løber ned på små mandshoveder som kummens. Under sidernes bueslag flade relieffer: 1) liggende, drageagtig fugl, der under højre, løftede forpote holder et kors, 2) liggende løve med palmethale, 3) dragefugl med lang tunge udstrakt ned mod et blad, og 4) løve med palmethale. Mange afskalninger på foden. 1862 ønskedes fonten rensset

Fig. 22. Gravsten over Jost Ulfeldt til Østergård, †1563, og hustru Anne Kaasdatter (s. 2376). NE fot. 1980. – Tombstone to Jost Ulfeldt of Østergård, died 1563, and his wife Anne Kaasdatter.

for kalk, 1883 for maling; kummen er nu indvendig hvidmalet.¹⁴ – 1862 opstillet i koret, siden 1951 i skibets nordøsthjørne.

Dåbsfad, af messing, »Bekostet af Kirkeierne til Tulstrup Kirke 1863«;³⁸ 56 cm i tv. Glat, med lille, ombøjet kant og forsænket bund, ca. 5 cm dyb. På randen er indskriften indprykket med skriveskrift. Anbragt i snedkret trækrans.

†*Dåbsfade*. 1) Blandt de ting, der 1657-60³ frarøvedes kirken (jfr. historik) var »et prentet messingbækken«, formodentlig et af de sædvanlige sydtyske eller hollandske fade med drevet udsmykning. Endnu ved synet 1702⁷ havde kirken intet bækken. 2) I inventarlisten for 1719²⁸ opregnes et »lidet tinfad«, antagelig det, der omtales 1862.¹⁴

Dåbskande, 1862-63,¹⁴ af tin, svarende til bl.a. Tranbjergs (s. 2230 med fig. 21) og Holmes (s. 2207) udført af C. M. Svanberg, København. Slank, med højt optrukket hank og hvælvet, korsprydet låg.

Prædikestol og himmel (fig. 24) er 1642 foræret kirken af jomfru Birgitte Krabbe til Østergård, der samtidig lovede at lade dem male på sin egen bekostning »med allerførste«.³ Sandsynligvis udført i samme værksted som prædikestolene i Ormslev (s. 2167) og Blegind (Hjelm-slev hrd.).

Stolen har fire fag, flankeret af glatte søjler

Fig. 23. Detalje fra prædikestolen, 1642 (jfr. fig. 24) (s. 2374). NE fot. 1980. – *Detail from pulpit 1642 (cf. fig. 24).*

Fig. 24. Prædikestol og himmel, 1642 skænket af Birgitte Krabbe til Østergård (s. 2374). NE fot. 1980. – *Pulpit and sounding-board, 1642 donated by Birgitte Krabbe of Østergård.*

foranstillet det hjørneknækkede rammeværk, der er smykket med fladsnitsranker foroven og båndslang forned. Svarende hertil er storfelterne todelte, i det øvre felt en slyngbåndprydet arkade, i det nedre et kvadratisk felt indrammet af profillister. Søjlerne, der har enkle ringkaptæler og -baser, støtter de glatte frisefremspring. Kronlisten har profileret tandsnit, æggestav og små tandsnit, arkitraven spinkel perlestav. Den kvartrunde postamentbjælke er dekoreret med fladsnitsbladværk svarende til de ovennævnte stoles. Glat, omløbende fodfrise med englehoveder (fig. 23) under hjørnerne,

hvorimellem kartoucheformede hængestykker med roset.

Den samtidige lydhimmel har seks ens fag med gesims og hængestykker omtrent svarende til stolens, blot er hængestykkerne gennembrudte og lidt anderledes udformet. Det brede vægfelt har tunget udsavet hængeliste flankeret af drejede hængeskugler. Kartouchetopstykkerne har halvcirkulært slyngbånd og topspir mellem drejede kugler på hjørnerne. Lydhimlens underside er ved profillister delt i otte felter; på midten en lagdelt roset hvorunder stor hængedue. – Opgangen langs triumfvæggen har gelænder støttet af drejede balustersøjler, antagelig fra 1905, da stol og himmel blev restaureret. Begge dele stod dengang med en egetræsmaling, fra 1866,¹⁴ med lidt uægte guld samt hvidt på søjler og blå og brunt i felterne; herunder lå en lysblå farve. Den lovede staffering fra 1640'erne (jfr. ovfr.) synes ikke udført.³⁹ Prædikestolen er nystafferet 1971: gråblå frise- og storfelter, lysgrå søjler samt sølv og guld på enkelte detaljer. Himlen hovedsagelig gulmalt, duen grå.

Den tidligere *†prædikestol* blev 1613/14¹⁵ malet for 7 dl. af Jens maler i Rye. Året efter fortingedes med Jesper maler i Linå om en ny *†himmel*, han skulle lave af sit eget tømmer, om dens maling samt om en flytning af prædikestolen, alt for 14 dl. En smed smedede det stål, som himlen blev ophængt i.¹⁵

Stolestader, 1903,²⁴ svarende til Mårslets (s. 2272) og udført af snedker Karl Jensen, Mårslet. I gavlplankerne foroven et udskåret felt med slyngbånd og i højde med sædevangerne to rækker neglesnit.⁴⁰ Nymalet i grå og blå nuancer. *†Stoleværk* er tidligst omtalt 1613/14, da Jens maler i Rye malede det for 3½ dl. og 10 sk. To år senere reparerede snedkeren selvanden nogle af stolene samt lavede enkelte nye.¹⁵ I forbindelse med en almindelig istandsættelse 1676³ reparerede snedker Rasmus Rasmussen nogle brøstfældige stole. 1862¹⁴ var der ialt 27 stolestader,⁴¹ 12 til mænd og 15 til kvinder, alle af fyr, med smalt rygstød og oliemalede. 1866 fik stolene nye og højere ryglæn og lidt senere skråpulte.¹⁴

†Herskabsstol, en lukket stol i kirkens vestende, tilhørende herregården Østergård, er omtalt 1862. 1867 ønskedes den malet eller bortskaffet.¹⁴

†Præstestol og *†degnestol* havde 1862 som vanligt plads i koret. Året efter blev stolene fjernet, og præsten fik en *lænestol* med udstoppet sæde anbragt mellem altertavlen og kirkemuren bag et gardin af rødt ulddamask, ophængt på en jernstang mellem mur og altertavle. »For symetriens skyld« anbragtes også et klæde på alterets anden side.¹⁴ Et arrangement som blev meget almindeligt ved århundredets slutning. 1875 erstattedes lænestolen med en ny.³ Degnen fik 1865 ny stol, vistnok i korbuen.¹⁴

†Kirkekiste, omtalt 1719 som »gammel, beslagen, med tvende blocker i«. ²⁸

Pengeblok (fig. 25), fra 1700'erne, 85 cm høj egestolpe med affasede kanter under den øvre, jernbeslåede del. I jernlåget pengeslidse med opragende sideklapper. Mørkegråmalet. Til blokken hører en samtidig taskelås med fliget låsehusplade. Blokken opstillet i skibets nordøsthjørne.

Fig. 25. Pengeblok fra 1700'erne (s. 2375). NE fot. 1980. – *Alms box from the 1700's.*

To nyere *messingbøsser*,⁴² runde, med penge-tragt, er nu ude af brug.

Orgel, bygget o. 1900 af Frederik Nielsen, Århus, omdisponeret 1909 af Emil Nielsen, Århus⁴³ og ombygget 1974 af Jydsk Orgelbyggeri, Århus.⁴⁴ Et manual med fire stemmer. Oprindelig disposition: Bordun 16', fra Fs, Principal 8', Tectus 8', Oktav 4'. Nuværende disposition: Bordun 8', Salicional 8', Principal 4', Oktav 2'. Mekanisk aktion, sløjfevindlade. I skibets vestende på lavt pulpitur med fyldingspanel.⁴⁵ †*Harmonium*, leveret 1898 af Petersen & Steenstrup, København.⁴⁶

Salmenummertavle, 1891,¹⁴ af fyr, med tovsnoninger på de lodrette rammestykker. Indskudsbrikker med hvidmalede tal. Sort- og gråmalet. På triumfvæggens nordre del.

Tre nyere *lysekroner*,⁴⁷ af messing, i koret en seksarmet renæssancekopi med en fugl som topfigur, i skibet to ens barokkopier, hver med fire mindre og otte større lysearme samt re-fleksblomster.

Klokke, 1908, »støbt af Christiansen & Schjønning«; 68,5 cm i tv. Om halsen en toliniet indskrift med reliefversaler, en tillempet gentagelse af den omstøbte klokkes: »Aar 1908 lod Tulstrup sogns beboere denne klokke omstøbe. Gud til ære, kirken til ziir.« På korpus et latinsk kors i relief. På slagkanten klokkeværkstedets indskrift med reliefversaler.

†*Klokker*. 1) I forbindelse med klokkeskatten 1528 afleverede kirken en klokke, der med al jernfang (ophæng), undtagen knebelen, vejede 19 lispund.⁴⁸

2) 1639 fik kirkeværgen Johan Brockenhuus til Lerbæk og Østergård kongelig tilladelse til fra kirketårnet at nedtage og beholde en lille klokke mod at give en anden i stedet. Den »meget lille klokke« kunne ifølge Johan Brockenhuus' fremstilling »enten slet ikke eller kun vanskeligt høres til byerne og gårdene i sognet«, og da kirken ikke havde evne til at bekoste en bedre, tilbød han selv at give en større og bedre.⁴⁹ Endnu 1641 synes kirken imidlertid ikke at have modtaget nogen større klokke.⁵⁰ – Det vides ikke, om »den lille klokke«, der 1719 hang i et træstillads på kirkegården,²⁸ var en af

Fig. 26. †Klokke nr. 3, støbt 1828 af P. P. Meilstrup, Randers; omstøbt 1908 (s. 2376). Fot. 1908. – Bell, cast 1828 by P. P. Meilstrup, Randers, recast 1908.

de oven for omtalte. 1781 nævnes, at klokken har været i stykker i 12 år.⁷

3(?)) (Fig. 26), omstøbt 1828 af P. P. Meilstrup, Randers. Klokken havde om halsen en toliniet indskrift med reliefversaler: »Aar 1828 lod Tulstrup sogns beboere denne klokke omstøbe. Gud til ere kierken til cier(!)«. Over indskriften⁵¹ var ligesom på den samtidige klokke i Saksild (Hads hrd.), støbt af samme mester, en frise af to forskellige vekselvis anbragte mandsbuster,⁵² i profil, adskilt af kors. Både under indskriften og over slagkanten flere tætsiddende lister; nederst på korpus, med reliefversaler: »Støbt i Randers af P. P. Meilstrup«.

Gravsten (fig. 22), o. 1563. Figursten over Jost vlfeldt til Østergaard, †1563, og hans »kirre« (kære) frue anne kaaszdaather, som døde □. »Gud verre deris sielle naadig.« Blågrå Namur-kalksten, 185×115×ca. 12 cm, knækket på midten og stærkt nedslidt. Den treliniede indskrift er hugget med fordybet fraktur i fodfeltet. Herover står ægteparret på et skrå-

nende gulv, han i rustning og hjelm, med venstre hånd på sværdheftet, hun i enkedragt, hovedlin med lange bånd, pibet krave og kjole med pufærmer. Begges øjne har udborede pupiller. I det øvre felt et dommedagsrelief mellem ægteparrets hjelmede våbener, Ulfeldt og (Sparre) Kaas. 2×7 skolde i relief, med anevåbener, pryder de pilastre, der indrammer ægte-

parret. Ifølge C. A. Jensen (Gravsten I, 230 og II, nr. 343) udført af medhjælper eller kopist i Roskildemesteren Hans Malers værksted, ligesom gravsten nr. 1 i Sønder Asmindrup kirke (DK Holbæk s. 197).

Oprindelig lagt over begravelsen i koret²⁴ (jfr. kalkmaleri), foran alteret, 1887 flyttet til korets sydvæg.³

KILDER OG HENVISNINGER

LA Vib. *Kirkeregnskaber*: Tulstrup kirkes regnskabsbog 1630-91 (CKRB 460) og 1846-90 (CKRB 461). – *Ved embedet*: Tulstrup kirkes regnskabsbog 1891-1941. – Synsprotokol 1862-1925. – Se i øvrigt fortegnelse over arkivalier vedr. kirkerne i Århus amt i almindelighed s. 37-39 samt forkortelser s. 42-44 og s. 1650-51.

NM 2. afd.: Håndskrift: F. Uldall: Om de danske Landsbykirker V, 1889, s. 122-25. – Indberetninger ved Henry Petersen 1885 (altertavle), Chr. Axel Jensen 1905 og 1906 (altertavle og prædikestol), Erik Bayer 1905 (altertavle), brev fra Åbyhøj Klokkestøberi 1908 (klokkeomstøbning), indberetning ved Georg N. Kristiansen 1955 (altertavle), Olaf Hellvik 1970 og 1971 (kalkmaleri), Vitus Nielsen 1971 (døbefont), Vibeke Michelsen og Jens-Jørgen Frimand 1980 (kalkmaleri, inventar og gravminder). – Fyldige udskrifter af de gennemgåede arkivalier findes i NM 2. afd. – Bygningsbeskrivelse ved Kjeld de Fine Licht, kalkmaleri, inventar og gravminder ved Vibeke Michelsen, orgel ved Ole Olesen. Redaktionen afsluttet 1984.

Notebøger. NM 2. afd.: Henry Petersen V, 1885, s. 64f. (altertavle og gravsten). – C. G. Schultz LXXXV, 1943, s. 1 (bygning).

Tegninger og opmålinger. *Kunstakademiets bibliotek*: Plan, snit, facader og detaljer ved Svend Pilgaard 1938. – NM 2. afd.: Plan og snit af kirken ved Jens Hougaard og Jørgen Viemose 1971.

Litteratur: MeddÅst. 1971, s. 75; 1974, s. 61; 1976, s. 56; 1977, s. 49 og 1981, s. 116. Projektgruppen for lokalarkitektur og landskab: Tulstrup kirke. Århus stift og Århus kommune 1983.

¹ Århus Domkapitels Jordebøger I, s. 123 og 191. Vedr. de biskoppelige afgifter, kirkehavre og -lam, se under Viby, s. 2130.

² KancBrevb. 3. februar 1639.

³ Kirkens regnskaber 1630-91 og 1846-90.

⁴ LA Vib. Århus bispearkiv. Ning herredsbog 1661 (C 3.1090).

⁵ RA. Danske kancelli. Koncepter og indlæg til sjællandske registre 1701, nr. 73.

⁶ RA. Rentekammeret. Dok. vedr. kongens ved auktioner 1710 og 1711 bortsolgte kirker (2245.119) og Kronens Skøder III, s. 460.

⁷ LA Vib. Århus bispearkiv. Kirkensyn 1700ff. (C3.1166ff.).

⁸ LA Vib. Århus bispearkiv. Kirkernes jura patronatus 1765-88 (C 3.1154): Skrivelse 1793 fra Christen Begtrup.

⁹ LA Vib. Hads-Ning herreders auktionsprotokol 1726-67, fol. 66 (B 58B.183).

¹⁰ LA Vib. Landstingets skøde- og panteprotokol 1772-76, fol. 240 (B 24.704).

¹¹ LA Vib. Landstingets skøde- og panteprotokol 1776-79, fol. 288 (B 24.706).

¹² LA Vib. Landstingets skøde- og panteprotokol 1786-92, fol. 543 (B 24.710).

¹³ LA Vib. Århus bispearkiv. Kirkernes istandsættelse m.m. 1804-23 (C 3.1151).

¹⁴ Synsprotokol 1862ff.

¹⁵ RA. DaKanc. Seks års kirkeresk. ... 1620 (B 184e).

¹⁶ Uldall iagttog 1889 et brudstykke af en fjerde samt nogle hjørnekvadre, hvis smig han fandt bemærkelsesværdig stejl; jfr. ÅrbOldkHist. 1894, s. 304.

¹⁷ Det er sandsynligvis fra dette vindue, at de i indledningen nævnte stålstænger blev stjålet under svenskekrigene.

¹⁸ KancBrevb. 5. februar 1591.

¹⁹ KancBrevb. 13. juni 1626 og RA. Danske kancelli. Indlæg til registre og tegnelser 1572-1650 (B. 160).

²⁰ RA. Danske kancelli. Indlæg til registre og tegnelser 1572-1650 (B. 160).

²¹ LA Vib. Århus amts nordre provsti. Synsprotokol 1813-26 (C 291.2).

²² Hasle og Ning herreders provsti 1826-29. Synsprotokol for kirker og præstegårde m.m. 1826f. (C 30 B. 3).

²³ Synsprot. 1862ff. og kirkens rgsk. 1891-1941.

²⁴ LA Vib. Hads-Ning herreders provsti. Synsprot. 1842ff. (C 31.1ff.).

²⁵ Noterne 14 og 24.

²⁶ Kirkens rgsk. 1891-1941.

²⁷ Foreslået af Knud Prange, der dog peger på, at der sjældent er fejl i våbenanetavler vedr. bedsteforældregenerationen. Af Lange-våbener i slægtskredsen nævner han Jost Ulfeldts halvbroder, Hartvig Ulfeldt, der var gift med en Margrete Lange, og at bedstemoderen, Kirsten Bøistrup, havde en halvbroder, der førte tre roser i sit våben.

²⁸ LA Vib. Århus bispearkiv. Kirkerne på ryttergodserne. 1713-24 (C3.1155).

²⁹ Figuren let bearbejdet bagpå, draperiet dog fladt.

³⁰ Jfr. restauratorens indberetn. 1955.

³¹ Om Hiernøe, se Otto Norn, i Vejle amts årbog 1938, s. 168 ff.

³² Sml. bl.a. altertavlen i As og altertavle og prædikestol i Hatting (Vejle amt).

³³ Sidste ciffer er måske fejlristet, men sammenligning med diskens årstal sikrer læsningen af et 1-tal og ikke et 7-tal.

³⁴ Opförgyldning af altersættet er nævnt flere gange, bl.a. omkring 1876, foretaget af guldsmed Wendelboe (Bøje II, 1982, s. 245).

³⁵ Laurits Grün: Danske Guld- og Sølvsmedes Mærker indtil 1943, 1943, s. 103.

³⁶ De tidligere alterstager var måske stjålet under svenskekrigene sammen med de øvrige ting, idet regnskabsbogen 1643-45 (note 3) noterer, at Birgitte Krabbe foruden de tidligere gaver (jfr. oversigt) havde lovet, »om Gud giver fred og rolighed at give til kirken en messehagel, en messesærk og et par messingstager«. 1644 bemærket: »Bekom intet«.

³⁷ Hvilsted kirke (Hads hrd.) var da anneks til Astrup ligesom Tulstrup (note 4).

³⁸ Købt for 10 rdl., inskriptionen kostede 3 mk. (note 3).

³⁹ 1702 (note 7): prædikestolen mangler staffing. Et kirkesyn 1721 (note 7) nævner, at »på nordre side over prædikestolen er befunden den mangel, at når det regner, kan præsten ikke stå tør på prædikestolen«.

⁴⁰ To tåbænke fra 1903 nu i Den gl. By (inv.nr. 1179-80:75).

⁴¹ 1903 solgtes de gamle stole (note 26).

⁴² Den ene repareret 1887 (note 3).

⁴³ Restaureringstilbud fra Jydsk Orgelbyggeri 15. maj 1973, i NM2, korresp.arkiv.

⁴⁴ O. 1930 foretoges en udskiftning af piber i principalen (note 43).

⁴⁵ Yderligere oplysninger findes i Orgelreg.

⁴⁶ Petersen & Steenstrup: Harmoniumfortegn.

⁴⁷ 1913 fandtes en krone i langskibet, og man påtænkte anskaffelse af en tilsvarende (note 14).

⁴⁸ RA. Rgsk. indtil 1559. Reg. 108A. Liste over indkrævede klokker 1528/29.

⁴⁹ KancBrevb. 3. jan. og 3. febr. 1639.

⁵⁰ LA Vib. Viborg landstings dombog 1641 Bf. 13, 89b. Afdøde dr. H. H. Fussing har venligst henvist hertil.

⁵¹ Gengivet af Uldall 1889.

⁵² Antagelig kongeportrætter i stil med medaillør Chr. Winekes kongeserie fra 1729 ff., jfr. Georg Galster: Danske og Norske Medaillør og Jetons ca. 1533-ca. 1788, 1936, s. 155 ff.

SUMMARY

This small church, without any outstanding details, was probably built around the year 1200 of fieldstones with ashlar at the corners and openings. About 1500 the nave was slightly lengthened towards the west and during the same period a small tower was added. Its fundamental feature is a couple of walls which on the groundplan stand out like piers on each side of the nave's gable. The walls are connected at the top by two arches and these support the belfry. The whole church restored in 1791.

The walls of the church were covered with wall paintings, but only on the underside of the chancel arch it was possible to restore the 2x2 armorial bearings, possibly the ancestral arms

of the owner of Østergård, Jost Ulfeldt, d. 1563, whose tombstone is preserved in the chancel. A later owner of the manor house, Birgitte Krabbe, donated to the church in the 1640's textiles for the altar as well as the pulpit and sounding board, which originate from the same workshop as for example that of Ormslev (p. 2167). The altarpiece is from c. 1675 while the Eucharistic symbols carved in relief on the side panels are from a restoration c. 1800. On the cornice of the altarpiece stand two figures of Apostles from a triptych from c. 1500. The Romanesque granite font is decorated with figures of lions carved by the same stonemason as those of Skørring (p. 1934).